БАТЛАВ
ХОВД АЙМГИЙН ЗАСАГ
ДАРГА Д.ГАЛСАНДОНДОГ

"СУМЫН НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН ХӨГЖЛИЙН БРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ БОЛОВСРУУЛАХ"
АЖЛЫН ДААЛГАВАР

Д/Д	АЖЛЫН НЭР, ТӨРӨЛ	ТАЙЛБАР
1.	Эрх зүйн үндэслэл	• Монгол улсын Газрын тухай хууль • Засаг захиргаа нутаг дэвсгэр түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2-ын /з/ • Засгийн газрын 2008 оны 78 дугаар тогтоолоор батлагдсан "Монгол улсад бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн тогтолцоог бий болгох үндэсний хөтөлбөр" • Засгийн газрын 2009 оны 175-р тогтоолоор батлагдсан"Газар зохион байгуулалтын ажлын үнэлгээ" • ГЗБГЗЗГ-ын даргын 2017 оны 11 сарын 24-ны өдрийн А/278 дугаар тушаалаар батлагдсан "Сумын нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулах арга зүй"
2.	Зорилго	Тухайн сумын байгалийн нөөц, нөхцөл газар ашиглалтын онцлог, нийгэм эдийн засаг, соёл, амьдралын хэв маяг, онцлогийг судлан тодорхойлж, хэрэгцээт болон тохиромжтой байдлын үнэлгээнд үндэслэн, иргэд болон олон нийтийн оролцоотойгоор нийгэм эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал, бусад болдлогын баримт бичигт тулгуурласан сумын нутаг дэвсгэрийн төлөвлөгөө боловсруулах
3.	Хамрах хүрээ	Ховд аймгийн Мөст, Цэцэг, Буянт зэрэг сумдын газар нутгийг бүрэн хамрах
4.	Ажил гүйцэтгэх хугацаа	Эхлэх хугацаа 2018.04.01 Дуусах хугацаа2018.12.20
5.	Ажлын иж бүрдэл	БЭЛТГЭЛ АЖИЛ: 1 • Бүх шатны газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний материалуудыг цуглуулах, уялдуулах *(Улсын газар зохион байгуулалтын өрөнхий төлөвлөгөө, Аймгийн газар зохион байгуулалтын өрөнхий төлөвлөгөө, Хот хөгжлийн өрөнхий төлөвлөгөө)* • Улс, бүс, аймаг, орон нутгаас батлагдсан хөгжлийн бодлогын баримт бичиг болон гадаад, дотоодын төсөл хөтөлбөрүүдийн үйл ажиллагааны тайланг судлах, уялдуулах; • Байгалийн нөхцөл, нөөцийг судалж, үнэлэх; *(Уур амьсгал, газрын гадарга, ус, Зэрлэг амьтан, ургамал, бэлчээр, хөрс, геологи, байгалийн гамшиг, байгалийн бүс бүслүүр, бусад байгалийн нөөц, нөхцөл)* • Газар ашиглалтын судалгаа, үнэлгээ хийх; • Нийгэм, эдийн засгийн мэдээ цуглуулах; • Иргэд, олон нийтийн оролцоог хангах асуулга, санал авах хуудас,

		суурь зураг, бусад хэрэгслийг бэлтгэх 2. Байрзүйн мэдээллийг дараах үзүүлэлт тус бүрээр боловсруулна. Үүнд: • *Агаар, сансрын мэдээллийг дараах үзүүлэлт тус бүрээр боловсруулна. Үүнд:* 30м-ийн нарийвчлал бүхий сансрын зураг /Landsat 8/, 2.5м-ийн нарийвчлал бүхий сансрын зураг / SPOT/ бэлтгэх. • *Засаг захиргааны хилийн мэдээллийг дараах үзүүлэлт тус бүрээр боловсруулна. Үүнд:* Сум, багийн төв, хилийн цэс, эргэлтийн цэг, нэр г.м. • *Уур амьсгалын мэдээг дараах үзүүлэлт тус бүрээр боловсруулна. Үүнд:* Уур амьсгалын үзүүлэлтэд олон жилийн дундаж хур тунадас /мм/, агаарын болон хөрсний температур /0С/, агаарын чийгшил, агаарын даралт, шороон болон цасан шуургатай өдрийн тоо, ерөнхий салхины чиглэл, жилийн дундаж хурд, цасан бүрхүүлтэй өдрийн тоо, нартай өдрийн тоо багтана. Олон жилийн дунджийг 10-аас дээш жилийн дунджаар, жилийн үзүүлэлтийг сүүлийн 5 жилээр тооцож зураглах /зохих масштабаар бэлтгэх/ • *Газрын гадаргын мэдээллийг дараах үзүүлэлт тус бүрээр боловсруулна. Үүнд:* Газрын гадаргын төрх байдлын үзүүлэлтэд өндөршил, налуужилт, байршлын зүг чигийг үзүүлэх бөгөөд 30 метр болон түүнээс өндөр нарийвчлалтай тоон өндрийн загвар /DEM/-ыг ашиглаж өндөршилийн зургийг 100 метрийн интервалтайгаар, зүг зовхисийг 45 градус /жишээ нь зүүн хойд зүг 22.5-67.5 градус/-ын интервалтайгаар, налуужилтыг 0-3, 3-5, 5-10, 10-12, 12-оос дээш гэсэн градусаар тус тус зураглах • Усан хангамжийн үзүүлэлтэд гадаргын болон гүний усны мэдээлэл, усны ай сав, хагалбар, гол мөрний урсцын эх бүрэлдэх газар зэрэг усан сан бүхий газрын мэдээллийг байр зүйн зураг, агаар, сансрын зураг болон холбогдох судалгаа шинжилгээний материалаас авч зураглах • *Байгалийн нөөц, дагалдах баялгийн мэдээллийг дараах үзүүлэлт тус бүрээр боловсруулна. Үүнд:*Амьтны төрөл, зүйл, тоо толгой, байршил, жимс, жимсгэнэ, ховор болон эмийн ургамлын төрөл, зүйл, байршил мөн орон нутгийн онцлог бүхий байгалийн дурсгалт газар г.м. /М1:100000/ • *Ургамалжилтын мэдээллийг дараах үзүүлэлт тус бүрээр боловсруулна. Үүнд:* Ургамлын үзүүлэлтэд эмийн, үйлдвэрлэлийн, ахуйн /арц/, хүнсний /зэрлэг сонгино, мөөг, таана хумүүл, зэрлэг жимс, жимсгэнэ, самар гэх мэт/ зориулалтаар ашигладаг ургамлын тархцыг зураглах /М1:100000/ • *Хөрсний мэдээллийг дараах үзүүлэлт тусбүрээр боловсруулна. Үүнд:* хөрсний хэв шинж, механик бүрэлдэхүүн зэргийг зураглах. /Монгол орны 1:100000 масштабтай хөрсний зургийг ашиглана./ • *Ойн мэдээллийг дараах үзүүлэлт тус бүрээр боловсруулна. Үүнд:*Ойн нөхөрлөл, тархалт, төрөл, дагалдах баялаг г.м. /М1:100000/ • *Инженер геологи, гидрологимэдээллийг дараах үзүүлэлт тус бүрээр боловсруулна. Үүнд:*Хурдас чулуулаг, хөрсний ус илрэх түвшин, цэвдлийн тархалт, гадаргын ус, рашаан, инженерийн болон гар хүдэг, гүний ус зэрэг мэдээлэл 1:100000 буюу түүнээс том масштабаар боловсруулах. • Бэлчээрийн экологийн чадавхийг зураглана. "Монгол орны

		бэлчээрийн төлөв байдал, өөрчлөлтийн загварууд" болон "Бэлчээрийн экологийн чадавхийг зураглах заавар"-ын дагуу зураглах • *Газар ашиглалтын мэдээллийг дараах үзүүлэлт тус бүрээр боловсруулна. Үүнд:*Газрын нэгдмэл сан, эрхзүйн харилцаа үүссэн нэгж талбарууд, одоо хадлан, тариалангийн зориулалтаар ашиглаж байгаа газар, ашигт малтмалын хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбай, улсын болон орон нутгийн чанартай зам, шугам сүлжээний газрын байршил, тусгай хамгаалалтад авах газар нутгийнбайршил, хэмжээ, аялал жуулчлал, амралт сувилалын газрын судалгаа, байршлын мэдээлэл, түүх соёлын дурсгалт газрын байршил хэмжээ, хууль бусаар газар ашиглаж буй иргэн, ААНБ-ын газар, зөвшөөрөлгүй сунгасан газрын мэдээлэл, бэлчээр ашиглалтын мэдээлэл улирлаар, бэлчээрийн талхлагдал, бэлчээрийн даац, доройтсон бэлчээр,усжуулах шаардлагатай бэлчээрийн судалгаа, Өвөлжөө, хаваржаа, зуслан, намаржааны мэдээлэл г.м. /М1:100000 буюу түүнээс том масштабаар/ • *Нийгэм, эдийн засгийн мэдээллийг дараах үзүүлэлт тус бүрээр боловсруулна. Үүнд:*Хүн амын шилжилт хөдөлгөөн, нас, хүйс, өрхийн тоо зэрэг;мал аж ахуй - А дансны бүртгэлээр /2017 оны байдлаар/- малын тоо толгой, малчин өрх, сумын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжийн судалгаа /2017 оны байдлаар/, нийтийн үйлчилгээний газар, жижиг дунд үйлдвэрлэл, нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн бодлого, баримт бичгүүд. ХЭЭРИЙН СУДАЛГАА (Олон нийтийн оролцоотой судалгаа, хэмжилт зураглал, тодруулалтын ажлыг хийж гүйцэтгэнэ) 1. **Хээрийн хэмжилт, судалгаа, тодруулалт, уулзалт, ярилцлага, иргэд олон нийтийн санал асуулга, бүлгийн хэлэлцүүлэг. Энэ үе шатанд бэлтгэл ажлын хүрээнд цуглуулсан мэдээлэлд дүн шинжилгээ, боловсруулалт хийж иргэд, олон нийтийн оролцуулан санал авах ажлыг дараахь чиглэлүүдээр зохион байгуулна.** • Сумын газар ашиглалтын болон бэлчээр ашиглалтын зургийг 1:100000-1:1000 масштабтай байр зүйн зураг болон агаар, сансрын зураг дээр нууцлалын шаардлагад нийцсэн зургийг сум, баг бүрээр хэвлэж бэлтгэх / **суурь зураг**/ • Хээрийн судалгаа хийхдээ нутгийн удирдлагуудтай уулзалт, иргэд, олон нийттэй ярилцлага зохион байгуулж, тэдэнд нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөөний талаар мэдээлэл өгч, үүнээс гарах үр дүн, ач холбогдол, үр өгөөжийг танилцуулж ойлгуулна. • Иргэд, олон нийтийн саналыг нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөөнд тусгахдаа, уулзалт, ярилцлага, бүлгийн хэлэлцүүлэг, санал асуулгын судалгаа авах зэрэг аргуудыг ашиглах ба "Социологийн судалгааны арга зүй, аргачлал"-ыг ашиглах • Тухайн сумын газар ашиглалтын өнөөгийн нөхцөл байдалд нөлөөлж буй дотоод, гадаад хүчин зүйлийг үнэн зөв тодорхойлох, газрын хэрэгцээ болон газар ашиглалтын нөхцөл байдалд дүн шинжилгээ хийж газар ашиглалтын онцлогийг тодруулах үүднээс зорилтод бүлгүүдийг хамарсан хэлэлцүүлэг / багийн иргэдийн нийтийн хурал/-ыг зохион байгуулах, санал авах баталгаажуулах (Малчид , Аж ахуйн нэгж эрхлэгч /Бизнесийн үйл ажиллагаа/ ;Төрийн албан хаагч; Ахмад настан; Залуучууд; бусад) • Газар дээр нь очиж ажиллах, хэмжилт, зураглал, тодруулалтыг

		газрын нэгдмэл сангийн ангиллын дагуу байршил, зааглийг нарийвчлан зураглана. Газар дээр нь хэмжилт, зураглал, тодруулалт хийхдээ байршил тогтоох /GPS/ багаж, зарим тохиолдолд өндөр нарийвчлалтай хэмжилтийн багаж, агаар, сансрын зураг зэргийг ашиглана. • Хиймэл дагуулын зураг 10 метр болон түүнээс өндөр нарийвчлалын, 6 сар болон түүнээс богино хугацаанд авсан мэдээг ашиглана. • Газар ашиглалт, байгалийн нөхцөл, нөөцийн байршил, зааглийг бэлтгэл үе шатанд бэлтгэсэн суурь зураг дээр тодруулан гараар болон компьютерээр нэмж зураглана. **Хөдөө аж ахуйн газар** • Малчин өрхийн өвөлжөө, хаваржааны байршлыг газар дээр нь хэмжиж тодорхойлох, зуслан, намаржааны газрын бүсийг тогтоох. Шинээр нэмэгдсэн өвөлжөө, хаваржааны байршлыг Газрын даамлаас тодруулж, солбицлыг авч зураг оруулах, гарсан захирамж, шийдвэртэй нь тулган нягтална. Байршлыг нь тодорхойлоогүй өвөлжөө, хаваржаг газар дээр нь очиж хэмжин зураг оруулж, тухайн малчны овог нэр, засаг захиргааны харьяалал, малын тоо, толгойг төрлөөр нь, байршлыг газрын нэр болон солбицлоор нь, гэрчилгээтэй эсэх гэх зэрэг мэдээллийг бүртгэнэ. • Улирлын бэлчээрийн зааглийг тогтоох, зураглах. Малчдын 4-н улирлын байршлыг тодорхойлоҳдоо малчин өрхөд дугаар өгнө. Малчин өрхийн дугаар нь сумын хэмжээнд дахин давтагдашгүй байна. Өрх бүрийн 4 улирлын байршлыг зураг тэмдэглэнэ. Ингэхдээ өвөлжөө, хаваржаа, зуслан, намаржааны таних тэмдгийн хажууд өрхийн дугаарыг даахар тэмдэглэж өгнө. Энэ нь тухайн сумын улирлын бэлчээрийн зааглийг тогтоох үндэс болно. Мөн үүний зэрэгцээ дөрвөн улирал тус бүрт ашиглагддаг усны эх үүсвэрийг тодорхойлж, ашиглалтын байдлыг нь судалж бүртгэнэ. • Бэлчээр ашиглалтын улирлын хуваарийг тодорхойлох, зураглах. Тухайн сумын бэлчээр дэх уст цэг /худаг, булаг, шанд, гол горхи, нуур, хөв цөөрөм/-ийн тооллого, ашиглалтын байдлын судалгааг Хөдөө аж ахуй болон байгаль орчин хариуцсан мэргэжилтнээс авах, шинээр нэмэгдсэн худаг, уст цэгийн байршлыг газар дээр нь очиж тогтоон, зураг тэмдэглэхийн зэрэгцээ уст цэгийн усны нөөц, ундарга, хүчин чадал, уст цэгийг ашиглаж байгаа малчин өрх, хот айл, малын тоо, худаг хариуцсан эзний талаарх мэдээллийг бүрдүүлнэ. • Эрчимжсэн, хагас эрчимжсэн мал аж ахуй эрхэлж буй байдлыг зураглах цаашид эрхлэх боломжтой газрыг газар дээр нь очиж тодорхойлох, зураглах. Тухайн суманд одоогийн байдлаар эрчимжсэн аж ахуй эрхэлж байгаа иргэн, хуулийн этгээдийн судалгааг авч, аж ахуйн төрөл, хүчин чадал, зах зээлийн талаарх мэдээллийг бүрдүүлнэ. Мөн сумын төвийн ойролцоо хагас эрчимжсэн болон уламжлалт аргаар мал маллаж өвөлжөө, бууц зэмшиж байгаа малчин өрхийн байршлыг газар дээр нь хэмжин зураг тэмдэглэнэ. Үүний зэрэгцээ малчин өрхийн малын гаралтай мах, сүүн бүтээгдэхүүний хэмжээ, борлуулж ашиг олдог эсэх, цаашдын бодол зэргийг судална. • Одоогийн ашиглаж байгаа отрын нутгийг тодорхойлж

		зураглах,цаашид отрын зориулалтаар ашиглах газрын байршлыг зураглах. Тухайн суманд одоо байгаа отрын бүс нутаг дахь малын тоо, 1 га талбайн ургацын хэмжээ, даац, багтаамж, төлөв байдал, уст цэгийн тоо, ашиглалтын байдлыг тодорхойлж, зураг оруулна. • Мал тууврын зам маршрут, заагийг зураглах. Сумын нутаг дэвсгэр дээгүүр дайран өнгөрдөг мал тууврын замын чиглэлийг зураг тэмдэглэх, уг тууврын замыг аль улиралд ашигладаг эсэх, замын маршрутын дагуух газар нутгийг нутгийн малчин өрх ямар улиралд ашигладаг эсэх, хичнээн тооны малчин өрх болон мал хамрагддаг эсэх талаарх судалгааг гүйцэтгэнэ. • Тариалангийн газар ашиглалтын өнөөгийн байдлыг тодорхойлох хэмжилт, зураглал хийх, тариалан эрхлэхэд тохиромжтой газрын таарцыг шалгах /таримал ургамлын төрлүүд тус бүрээр/. Сумын хэмжээгээр сүүлд шинээр нэмэгдсэн тариалан эрхлэлт байгаа бол талбайн солбицол, таримал ургамлын төрөл, талбайг өмчилж, эзэмшиж байгаа иргэн, хуулийн этгээдийн талаарх мэдээлэл гэх мэт судалгааг бүрдүүлнэ. Мөн одоо тариалангийн эргэлтэд ашиглаж байгаа болон бүртгэлтэй боловч атаршиж хаягдсан талбайн эргэлтийн цэг, хил заагийг тулгах, талбайн төрх байдал болон төлөв байдлын дэлгэрэнгүй судалгааг газар дээр нь нарийвчлан гүйцэтгэж, тэмдэглэл хөтөлнө. • Усалгаатай газар тариалангийн байршил, заагийг зураглах Усалгаатай газар тариалангийн талбайн солбицол, хил заагийг газар дээр нь тулгахаас гадна усалгааны ямар арга хэлбэр ашиглаж байгаа талаар судална. Хуучин ашиглагдаж байсан услалтын системийн барилга байгууламж, түүний бүрэн бүтэн байдал, хүчин чадал, хариуцах эзэн зэрэг мэдээллийг бүрдүүлнэ. • Одоо ашиглаж байгаа хадлангийн газрын байршлыг зураглах, цаашид хадлангийн зориулалтаар ашиглах газрын байршлыг зураглах, ургацыг тодорхойлох. Тухайн сумын газрын нэгдмэл сангийн тайланд бүртгэлтэй хадлангийн талбайн одоогийн ашиглалтын байдлыг газар дээр нь тулган хил заалг, хэмжээ байршлыг тодорхойлж зураглахаас гадна 1 га талбайн ургацыг дээж авч, ургамлын бичиглэл үйлдэнэ. Мөн хур бороо ихтэй жилд өвс ургамал сайн ургадаг ургацын хэмжээ ихтэй хадлан авахад тохиромжтой бэлчээрийн талбайн хэмжээ, байршлыг газар дээр нь тодорхойлж, зураг буулгана. • Хөдөө аж ахуйн зориулалттай барилга, байгууламжийн зориулалтаар ашиглаж буй газрын заагийг зураглах. Хөдөө аж ахуйн зориулалтаар ашиглагдаж байгаа барилга, байгууламжийн байршил, хэмжээ, зориулалтыг тулган шалгах, одоогийн ашиглалтын байдлыг тодорхойлж, бүрэн бүтэн эсэх, эвдэрч тоногдсон эсэх, байгууламжийг барьж байгуулсан огноо, хүчин чадал, багтаамж, хариуцдаг этгээд зэрэг мэдээллийг тодруулан судална. • Усжуулах шаардлагатай бэлчээрийн байршлыг тодорхойлох, зураглана. • Нүүдлийн зам маршрут, заагийг зураглана. • Атаршсан газрын хил заагийг • Хамгаалах нөхөн сэргээх газрын байршил, хил заагийг гэх мэт

		Хот, тосгон бусад суурины газар: • шинээр нэмэгдсэн газар ашиглалтыг нэг бүрчлэн мэдээллийн сантай тулгаж, мэдээллийн санд ороогүй өөрчлөлтүүдийг хэмжиж, оруулна. Үүнд: о *Суурьшлын бүс:* амины орон сууц, нийтийн орон сууц, гэр хороолол; • Үйлдвэр, үйлчилгээний бүс: нийтийн үйлчилгээний газар, жижиг, дунд үйлдвэрийн газар; • Засаг, захиргааны бүс: төрийн үйлчилгээ, захиргааны байгууллага, сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг, банк зэрэг газар; • Гэр хорооллын суурьшлын бүсэд ариун цэвэр, эрүүл ахуйн нөхцөлийг хангах дэд бүтэц барих газрын хил заагийг хэмжинэ. • Дахин төлөвлөлт хийх газрын байршлыг газар дээр нь хэмжиж, тохиромжтой эсэхийг газар дээр нь судална. ***Аялал жуулчлалын газар:*** • жуулчны бааз, амралт, сувиллын газар, хүүхдийн зуслан, түүх, соёлын дурсгалт газар, соёлын өв бүхий газрын байршил, заагийг зураглана. • Байгалийн үзэсгэлэнт газар, түүх, соёлын дурсгалт газар, үнэт ховор үзмэр бүхий газруудыг тэмдэглэх, зураглана. • Шинээр бий болсон жуулчны бааз, отог, амралт, сувиллын газрын байршил, хил заагийг тогтоох, зураглана. • Шашны ач холбогдолтой дурсгалт газрын байршлыг тодорхойлон зураглана. **Уул уурхай:** • ашиглалтын лицензтэй, хайгуулын лицензбүхий ашигт малтмалын газар, түгээмэл тархацтай ашигт малтмал олборлолтын байршил, заагийг зураглана. • Уул уурхайн нөлөөгөөр эвдэрч, доройтсон газрыг бүртгэж, газар дээр нь хил заагийг хэмжих, шаардлагатай тохиолдолд хөрсний дээж авна. • Гэр аргаар алт олборлосон, бохирдсон газрыг тодорхойлон зураглана. **Ойн сан бүхий газар** • Ой тэлэн ургах тохиромжтой газрын таарцыг газар дээр нь шалгах, зураглана. • Ойн төрөл, байршил, хэмжээ, заагийг зураглана. • Ойн менежмент хийгдэж буй газрын байршил, заагийг зураглана /Ойн цэвэрлэгээ, түймэр, хортон шавьжид идэгдсэн ойн хил заагийг тогтоох/. • Хамгаалалтын болон ашиглалтын ойн хил заагийг зураглана. **Усны сан бүхий газар** • Гол, горхи, мөрөн, нуур, мөсөн голын эзлэх талбайг зураглана. • Ширгэсэн, тасарсан гол, нууруудыг нэг бүрчлэн зураг дээр тэмдэглэнэ.

		• Уст цэгийн төрөл, байршил, ашиглалт, хүчин чадлыг тодорхойлно. • Хөв цөөрмийн байршил, хүчин чадал /цаашид хөв цөөрөм байгуулах боломжтой газрын судалгаа/-ын тодорхойлно. **Тусгай хэрэгцээний газар** • Улсын тусгай хамгаалалттай газрын байршил, заагийг зураглана /Дархан цаазат газар, байгалийн нөөц газар, байгалийн цогцолборт газар, дурсгалт газар/. • Улсын тусгай хэрэгцээний газрын байршил, заагийг зураглана /Улсын хилийн зурвас газар, батлан хамгаалах болон ахуулгүй байдлыг хангах газар, гадаад улсын дипломат төлөөлөгчийн болон консулын газар, олон улсын байгууллагын төлөөлөгчийн газарт олгосон газар; шинжлэх ухаан, технологийн сорилт, туршилтын болон байгаль орчин, цаг агаарын төлөв байдлын байнгын ажиглалтын талбай, цөмийн төхөөрөмж барих зориулалтаар олгосон газар, аймаг дундын отрын бэлчээр, чөлөөт бүсийн газар, улсын тэжээлийн сангийн хадлангийн талбай, мал тууврын зам, бүтээгдэхүүн хуваах гэрээний дагуу хайгуулын зориулалтаар ашиглах газрын тосны гэрээт талбай, бичил уурхайн зориулалтаар олгосон газар, хилийн боомтын бүс, үндэсний хэмжээний томоохон бүтээн байгуулалт, дэд бүтцийн төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх газар, ахуултай хог хаягдлын төвлөрсөн байгууламж барих газар/. • Аймгийн болон сумын орон нутгийн тусгай хэрэгцээний газрын байршил, заагийг зураглана /Тусгай хамгаалалтад авсан газар, аймаг дундын отрын бэлчээр, улсын тэжээлийн сангийн хадлангийн талбай, бичил уурхайн зориулалтаар олгосон газар/. **Зам, шугам сүлжээний газар** • Авто замын газрын зориулалтаар ашиглаж байгаа газрын байршил, заагийг зураглана /Хатуу хучилттай зам, засаж, сайжруулсан зам, хээрийн хөрсөн зам/. • Төмөр замын газрын зориулалтаар ашиглаж байгаа газрын байршил, заагийг зураглана. • Агаарын тээвэр, нисэх буудлын зориулалтаар ашиглаж буй газрын байршил, заагийг зураглана. • Цахилгааны шугам газрын байршил, заагийг зураглана. • Харилцаа, холбооны шугам сүлжээний газрын байршил, заагийг зураглана /шилэн кабел, агаарын шугам гэх мэт/. • Дулаан, ус хангамжийн газрын байршил, заагийг зураглана. • Ариутгах татуургын газрын байршил, заагийг зураглана. **Газар, байгалийн нөөц, дагалт баялаг, ашиглалт** • Жимс, жимсгэнийн байршил, нөөцийг тодорхойлно /Нарс, чацга хушны самар гэх мэт/. • Загасчлал, амьтан, ан агнуурын байршил, нөөцийг тодорхойлно. • Эмийн болон ховор ургамлын байршил, нөөцийг тодорхойлно. • Түгээмэл болон ховор тархацтай ашигт малтмалын байршил, нөөцийг тодорхойлно. **Байгалийн гамшиг, аюулт үзэгдэл** • Урьд өмнө болж байсан байгалийн гамшиг, аюулт үзэгдлийн улмаас эвдэрч, өөрийн төрөлх хэв шинжийг алдсан болон ямар нэгэн байдлаар хортой, аюултай нөхцөл байдал үүсч байсан буюу ийм байдалд байгаа газрын байршил, хил заагийг хэмжиж, талбайгаар

		болон цэгээр зураглана /Газар хөдлөл, үер, цас их унадаг, нөөлөг салхи, хөрсний бохирдол, гулсалт болон бусад гамшиг, аюулт үзэгдлүүд/. **Мал, амьтны гоц халдварт өвчний голомттой газар** • Мал, амьтны гаралтай гоц халдварт өвчнүүд гарч байсан голомт бүхий газруудын байршлыг тэмдэглэх, тархцыг тодорхойлох, малын сэг, зэм устгалын газрыг тэмдэглэнэ. **Хог хаягдлын цэг** • Хог хаягдлын цэг, уурхайн болон ахуйн аюултай хог хаягдал, оршуулгын газрын байршлыг тэмдэглэх, цаашид хор нөлөөг багасгаж, тогтвортой ашиглах судалгаа хийнэ. **Газар, байгалийн нөөц эдэлбэрийн зүй ёсны эрх** • "Газар, байгалийн нөөц эдэлбэрийн зүй ёсны эрхийг бүртгэн баталгаажуулах түр заавар"-ын дагуу зүй ёсны эрхийн зориулалтын төрлүүд болон газар, байгалийн нөөцийн тархцыг төрөл тус бүрээр нь газар дээр нь тогтоож, бүртгэн зураглана. **Нийгэм, эдийн засгийн судалгаа** • Хээрийн судалгаагаар газар, байгалийн нөөц ашиглалттай холбоотой болон нийгэм, эдийн засгийн төлөвлөлтийн арга хэмжээнүүдэд шаардлагатай дараах нийгэм, эдийн засгийн үзүүлэлтүүдээр сүүлийн 5-аас доошгүй жилийн мэдээг байрлалд суурилсан "Нийгэм, эдийн засгийн мэдээллийн сан"-гаас авах ба илүү нарийвчилсан мэдээллийг холбогдох аргачлал, зааврын дагуу тооцоолж авна. Үүнд: */Нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулах арга зүйд заасны дагуу авах/* • Хээрийн судалгаагаар нийгэм, эдийн засгийн мэдээ цуглуулахдаа загварын дагуу авна. Гэхдээ сум бүр өөрийн онцлогтой тул дээрх мэдээнд хязгаарлагдахгүй байж болно. **Дүйцүүлэн хамгаалах шаардлагатай газар нутгийг тогтоох** • Биологийн олон янз байдалд үзүүлэх нөлөөллийг харьцангуй бодитойгоор тогтоох нь ямар хэмжээний газарт, ямар төрлийн дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг, ямар хугацаанд хэрэгжүүлэх зэрэг асуудлуудыг тодорхойлно. • Хот суурин газар, олборлолтын үйл ажиллагаа явуулж буй газар, дэд бүтцийн газарт дүйцүүлэн хамгаалах шаардлагатай газар нутгийн байршил, зааг, хэмжээг тогтоох СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮНГ НЭГТГЭХ, ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЭХНИЙ ХУВИЛБАР /ТӨСӨЛ/-ЫГ БОЛОВСРУУЛАХ; Энэ үе шатанд хээрийн судалгаагаар олж авсан бүх төрлийн мэдээллийг нэгтгэх, боловсруулах ажлууд хийгдэнэ. Үүнд: • Цаасан дээр гараар зурсан газар, байгалийн нөөц ашиглалтын байршил,хил заагийг газар зүйн мэдээллийн систем /GIS/-ийн програм хангамжийг ашиглан тоон хэлбэрт оруулж зураглах, • Байршил тогтоох багаж /GPS/-аас хэмжилтийн үр дүн компьютерт оруулах, боловсруулалт хийх, • Иргэд, олон нийтээс өгсөн санал, асуулгыг нэгтгэх. Боловсруулалт хийсний дараагаар сумын байгалийн нөөц, төрх байдал,нийгэм, эдийн засаг, газар ашиглалтын мэдээллүүдийг нэгтгэж, дүн шинжилгээ хийх

ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН ҮЕ ШАТ

Газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ, нийгэм, эдийн засгийн хэрэгцээт байдлын үнэлгээнд үндэслэн газар ашиглалтын төрөл бүрээр сумын газар ашиглалтын тэргүүлэх чиглэлийг үндэс болгон байгалийн нөөц, нийгэм, эдийн засгийн үнэлгээнд үнэлэлт, дүгнэлт хийж, оновчтой газар ашиглалтын хувилбарыг гаргана.

Хот тосгон бусад суурины газарт:

- Хот, тосгон, бусад суурин газрын төлөвлөлтийг хийхдээ Монгол улсын "Хот байгуулалтын тухай", "Хот суурин газрыг дахин хөгжүүлэх тухай" хууль болон бусад хууль, тогтоомжийг үндэслэн төлөвлөнө. Энэхүү газрын төлөвлөлтийг тухайн хот, суурин газрын хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй уялдуулж төлөвлөнө.
- Суурин газарт төлөвлөлт хийхдээ орон нутгийн нөхцөл, гэр хорооллын байршил, зохион байгуулалтыг зөв болгож орц гарч, замын асуудлыг явган хүн, машин орж гарахад саадгүй төлөвлөх;
- Гэр хороололд бүх төрлийн ариун цэвэр, эрүүл ахуйн нөхцлийг хангах боломжтойгоор дэд бүтэц барих газрыг ойрын 4 жилээр баримжаалж төлөвлөх;
- Уул уурхайн нөлөөлөлд ертөж эвдэрсэн газрыг тодорхойлж, газрын чанарын хянан баталгаа хийх газруудыг тодорхойлох.
- Ухагдаж эвдэрсэн газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх талаар төлөвлөх.
- Газар ашиглалтын одоогийн байдлын давуу болон сул талуудын харьцуулалт, хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлүүдийн тодорхойлолт, суурьшлын бүсийн экологи зэрэгт үнэлгээ хийнэ./*Тухайн газарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа хуулийн этгээд нь орон нутгийн хөгжилд хэрхэн нөлөөлж байгаа, ажлын байр нэмэгдүүлсэн эсэх, Газар хамгаалах, үр өгөөжийг дээшлүүлэх арга хэмжээ авсан эсэх; Газрыг зориулалтын дагуу ашиглаж байгаа эсэх; Суурьшлын бүс дэх орц, гарц гаргах шаардлагатай байршлыг тодорхойлох; Маргаантай асуудлууд байгаа эсэхийг тодорхойлох; Хөгжилд нөлөөлөх хүчин зүйлүүд Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний үр нөлөө, үзүүлж байгаа үр дүн; Хүн ам*/

Хөдөө аж ахуйн газарт:

Бэлчээрийн газрын төлөвлөлт /*Бэлчээрийн газрыг суурин болон нүүдлийн аж ахуйн хэлбэрээр зохион байгуулах, тэдгээрийн хил заагийг тогтоох, кадастрын мэдээллийн санд нэгж талбарын ерөнхий хил, заагийг зураглаж, оруулах зэрэг ажлууд хийгдэнэ*/

- Уламжлалт бэлчээрийн мал аж ахуйн бүс газрын төлөвлөлт
- Бэлчээрийн улирлын хуваарийн төлөвлөлт
- Отрын бэлчээрийн газар
- Нөхөн сэргээх бэлчээрийн газрын төлөвлөлт
- Усжуулах бэлчээр
- Эрчимжсэн суурин мал аж ахуйн бүс газрын төлөвлөлт
- Сүргийн эргэлт, бүтцийн төлөвлөлт

Хадлангийн газрын төлөвлөлт /*Хадлангийн талбайн байршил, нөөц, хүрэлцээ, төлөв байдал болон ашиглалт зэргийг үндэслэн хадлангийн газрын ашиглалтыг эрчимжүүлэх, хамгаалах, тордон сайжруулах ба нөхөн сэргээх, аймаг дундын болон сум дундын хадлангийн газар бий болгох, хадланд тохиромжтой бэлчээрийн газраас байгалийн хадлан*

		бэлтгэх, таримал хадлан эрхлэх талбайнуудын байршил, хэмжээ, хил заагт, 1 га талбайгаас авах ургацын хэмжээ, ургамлын шимт чанар гэх зэрэг үзүүлэлтээр төлөвлөгөөнд тусгах/ • Байгалийн хадлан • Таримал хадлан • Хашаалсан хадлан **Тариалангийн газрын төлөвлөлт** • Тухайн сумын нутаг дэвсгэрт усалгаатай болон усалгаагүй газар тариалан хөгжүүлэх бүс газрын хөрсний нөхцөл, усалгааны нөхцөл, гадаргын төрх байдал, байршил, хэмжээ, хил заагт, тариалах ургамлын төрөл зэргийг тусгах • Атаршсан талбайн цаашдын ашиглалт, элэгдэл эвдрэлд орсон хөрсийг нөхөн сэргээх, хөрсний үржил шимийг дээшлүүлэх, услалтын системийн сэргээн засварлалт гэх зэргээр төлөвлөж байгаа арга хэмжээний байршил, хэмжээ, шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэр ба хэмжээ, хариуцах этнийг тодорхой тусгана **Хөдөө аж ахуйн барилга, байгууламжийн газар** • Аймаг, сумаас баримталж байгаа хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого, хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөдөө аж ахуйн барилга, байгууламжийг бий болгох газрын байршил, хэмжээг төлөвлөгөөнд тусгаж өгнө. Ингэхдээ хуучин ашиглаж байгаад орхигдсон, тоногдож эвдэрсэн барилга байгууламжийн суурийг тусгах **Усны сан бүхий газарт:** • Гадаргын усны хамгаалалтын бүсийг тогтоох, зураглах; • Хөв, цөөрөм байгуулж, гадаргын усыг цуглуулах газрыг тодорхойлж зураглах; • Гүний болон гар худаг гаргах газрын байршлыг зураглах **Ойн сан бүхий газарт:**/ *"Ойн тухай" хууль болон бусад холбогдох хууль тогтоомжоор зохицуулагдаж байгаа ойн сан бүхий газрын ашиглалт, хамгаалалтын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй байгууллагуудаас шаардлагатай мэдээллийг авч ашиглах/* • Ойн сан бүхий газрын тохиромжтой байдлын үнэлгээ хийх • Ойг нөхөн сэргээх, ойн зурвас байгуулах • Ой ашиглалт • Ойн сангийн талбайг нөхөрлөл, аж ахуйн нэгж, байгууллагад эзэмшүүлэх **Тусгай хэрэгцээний газарт:** • Улсын тусгай хамгаалалттай газраас бусад тусгай хэрэгцээний газар болох улсын хилийн зурвас газар, шинжлэх ухаан сорилт туршилтын газар, цаг уур орчны шинжилгээний газар, цөмийн техөөрөмж барих зориулалтаар олгох газар, аймаг дундын отрын бэлчээр, чөлөөт бүс, хилийн боомтын бүс, үндэсний хэмжээний томоохон бүтээн байгуулалт, дэд бүтцийн төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх газар, ашуултай хог хаягдлын төвлөрсөн байгууламж барих газрын байршлыг тогтоож, төлөвлөх • Улсын газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө, аймгийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд туссан улсын болон орон нутгийн тусгай хэрэгцээний газрын төлөвлөлтийн арга хэмжээнүүдтэй нийцүүлж төлөвлөнө. • Орон нутгийн тусгай хамгаалалтанд авах газрын төлөвлөлт ;

		• Бичил уурхайн газрын байршил хэмжээг төлөвлөх. **Зам, шугам сүлжээний газарт:** • Зам, шугам сүлжээний газрын нөөц, ашиглалт, хамгаалалт, газар зохион байгуулалтыг шугаман байгууламжийн зориулалтаар ашиглах газрын тохиромжтой байдал болон хэрэгцээт байдлын үнэлгээнд тулгуурлан салбаруудын бодлогын баримт бичигт тусгагдсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр боловсруулна. • Төмөр замын газрын төлөвлөлт, зурвас газар • Авто замын газрын төлөвлөлт */Авто замуудыг эрэмбэлэн, цаашид авах арга хэмжээг төлөвлөх, Зарим хэсэрийн хөрсөн замыг сайжруулсан шороон зам болгох, Хатуу хучилттай зам тавих газрын байршил, хэмжээг зураглах,Авто замын хамгаалалтын бүсүүдийг төлөвлөх/* • Авто зам, барилга байгууламжийг засаж, сайжруулах • Агаарын тээврийн газрын төлөвлөлт • Шинээр байгуулах эрчим хүч, харилцаа холбооны газар /Холбоо мэдээллийн шугам татах газрын хэмжээ байршил, Эрчим хүчний сүлжээ, үйлдвэрлэлийн байгууламж барих газрын байршил, хэмжээ/ **Аялал, рекреацийн нөөц бүхий газрын газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө:** • Аялал жуулчлалын бүс нутгийг хөгжүүлэх төлөвлөлт • Аялалын төрөл тус бүрт маршрут гаргах • Аялал жуулчлалын обьект бүрт аялагчдад үзүүлэх үзүүлбэрийг /үзэсгэлэнт газар, түүх соёлын үзмэр, Монгол уламжлалт мал маллагаа г.м/ тодорхой тусгах • Жуулчны бааз, амралтын газрын зориулалтаар эзэмшүүлэх газрын байршил, хэмжээ **Хамгаалалтын бүсийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөлт** Холбогдох хууль, журам, дүрмээр тогтоосон хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүсүүдийн талаар хийсэн судалгаануудыг үндэслэж /хэрвээ хийгдээгүй бол шинээр хамгаалалтын бүсүүдийг тогтоож, зураглаж/ түүн дотор дагаж мөрдөх дэглэмийг сахиулах арга хэмжээ болон газар, байгалийн нөөцийг ашиглах зориулалт, хэмжээг тус тус тодорхой зааж өгч, төлөвлөнө. • Усан сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсийн төрөл, дэглэм, хэмжээ • Ойн сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсийн төрөл, дэглэм, хэмжээ • Шугам, сүлжээний газрын хамгаалалтын бүсийн төрөл, дэглэм, хэмжээ • Авто замын хамгаалалтын бүсийн төрөл, дэглэм, хэмжээ **Газар, байгалийн нөөц эдэлбэрийн зүй ёсны эрхийн төрлүүдийг тодорхойлох.** • Газар, байгалийн нөөц эдэлбэрийн зүй ёсны эрхийн бүртгэлийг газар, ус, ой, бэлчээр, хадлан зэрэг байгалийн нөөцийг эрвижүүлэн өсгөж, ашиглан хамгаалах, аялал жуулчлал эрхлэх, эрдэмжсэн ан ахуй эрхлэх, үйлдвэр, үйлчилгээг түүхий эд үйлдвэрлэл, бэлтгэн нийлүүлэлтийн гинжин хэлхээнд шаардлагатай нутаг дэвсгэрийг засаг захиргааны нэгжийн хил хязгаарас үл хамааруулан төрөлжүүлэн, аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө болон сумын газар зохион байгуулалтын тухайн жилийн

		төлөвлөгөөтэй уялдуулан төлөвлөнө. • Иргэд олон нийтийн оролцоотой тухайн нутаг дэвсгэр дэх зүй ёсны эрхийн зориулалтын төрлүүдийг нарийвчлан тодорхойлж, санал асуулга авна. Үүнд "Газар, байгалийн нөөц эдэлбэрийн зүй ёсны эрхийг зориулалтаар нь бүртгэн баталгаажуулах түр заавар"-ыг баримтална. **Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөлт** Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөлтөд дараах асуудлуудыг тусгана. Үүнд: • Дүйцүүлэн хамгаалалд анхаарах биологийн олон янз байдал, тэдгээрийн төсөл хэрэгжихээс өмнөх суурь нөхцөл байдал, • Биологийн олон янз байдлын хувьд ямар эерэг үр дүнд хүрэх, хэмжих шалгуурууд, биологийн олон янз байдлын мониторингийн төлөвлөгөө, • Биологийн олон янз байдлын хувьд эерэг үр дүнд хүрэх арга хэмжээ, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, • Арга хэмжээ, үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх арга зам, үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх төсөв ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСЛИЙГ БАГИЙН ИРГЭДИЙН НИЙТИЙН ХУРАЛ, СУМЫН ИТХ-ААР ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ, ГАЗРЫН АСУУДАЛ ЭРХЭЛСЭН ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ БАЙГУУЛЛАГЫН ДҮГНЭЛТ ГАРГУУЛАХ, БАТАЛГААЖУУЛАХ ХҮЛЭЭЛГЭН ӨГӨХ • Нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөөний төслийг багуудын Иргэдийн нийтийн хурал болон иргэд, олон нийтээр хэлэлцүүлж, тэдгээс нэмж өгсөн санал, өөрчлөлтүүдийг төлөвлөлтийн байршил бүрээр хэлэлцүүлэн олонхийн саналаар шийдүүлж, төлөвлөгөөний төслийг дэмжсэн тухай багийн Иргэдийн нийтийн хурлын тогтоол гаргаж баталгаажуулна. • Нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөөг багийн Иргэдийн нийтийн хурлын тогтоолыг үндэслэж сумын Засаг дарга Иргэдийн төлөөлөгчдийн тэргүүлэгчдийн хуралд өргөн барьж хэлэлцүүлнэ. Нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөөний төсөлд өгсөн санал, дүгнэлт, өөрчлөлтүүдийг дахин хийнэ. • Сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн тэргүүлэгчдийн хурлаас төлөвлөгөөний төслийг дэмжсэн тохиолдолд орон нутгийн удирдах байгууллагаас дээрх төлөвлөгөөний төслийг батлуулж, хэрэгжүүлэхийг дэмжиж буйгаа илэрхийлсэн албан бичгээр Газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад дүгнэлт гаргуулна. • Сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаар газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага дээр байгуулагдсан ажлын хэсгийн дүгнэлтийг үндэслэн тогтоол гаргаж, нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөөг баталгаажуулна
	Гүйцэтгэх ажлын хэмжээ	Энэхүү ажлын даалгаврын 3 дугаарт заасан Ховд аймгийн Мөст, Цэцэг, Буянт сумын нийт 901999 га нутаг дэвсгэрийг хамруулан сумын нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөболовсруулах.
7.	Техникийн шаардлага	Газар, байгалийн нөөц нөхцлийн мэдээллийн сан бүрдүүлэх, тэдгээрт дүн шинжилгээ хийхэд дараах журам, зааврыг баримтлах шаардлагатай. Үүнд: • ГХГЗЗГ-ын даргын 2015 оны А/200 тоот тушаалаар батлагдсан Газар ашиглалтын тохиромжтой байдлын үнэлгээний аргазүй;

		• Хот суурины дэвсгэр газарт хот байгуулалтын иж бүрэн үнэлгээ өгөх аргачилсан заавар УББ 30-201-09 • Хот суурины хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулах аргачилсан заавар УББ11-202-00 • ГХГЗЗГ-ын даргын 2011 оны А/497 тоот тушаалаар батлагдсан Сумын газар зохион байгуулалтын тухайн жилийн төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал; • ГХГЗЗГ-ын даргын 2013 оны А/140 тоот тушаалаар батлагдсан Сумын тухайн жилийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний зурган мэдээлэл боловсруулах заавар; • Стандартчилал хэмжилзүйн газраас 2012 онд баталсан Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний том, жижиг, дунд масштабын зургийн таних тэмдгийн стандартууд / MNS6315-2012, MNS6316:2012, MNS6317-2012/; • ГХГЗЗГ-ын даргын 2007 оны А/281 тоот тушаалаар батлагдсан Хөрсний зургийг тоон хэлбэрт хөрвүүлэх заавар; • Засгийн газрын 2003 оны 28 дугаар тогтоолоор батлагдсан "Газрын төлөв байдал чанарын улсын хянан баталгаа хийх", "Газар зохион байгуулалт хийх ", "Газрыг улсын тусгай хэрэгцээнд авах, гаргах" журмууд. • Бэлчээрийн газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааны ажлыг гүйцэтгэх, үр дүнг хүлээн авах заавар. • Газрын харилцаа, геодези, зураг зүйн газрын даргын 2015 оны А/104 тоот тушаалын хавсралт "Монгол орны бэлчээрийн төлөв байдал,өөрчлөлтийн загварууд" • Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газрын даргын 2017 оны А/268 тоот тушаалын хавсралт "Бэлчээрийн экологийн чадавхийг зураглахзаавар" • Газрын харилцаа, геодези, зураг зүйн газрын даргын 2016 оны А/22 тоот тушаалын хавсралт "Газар, байгалийн нөөц эдэлбэрийн зүйёсны эрхийг зориулалтаар нь бүртгэн баталгаажуулах түр заавар" • Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2011 оны А114 дүгээр тушаалын хавсралт "Бэлчээрийн ургац тодорхойлох арга зүй" • "TNC" байгууллагын мэдээ"Монгол Алтайн нуруу болон Алтайн – Арговийн экологийн бүс нутгийн үнэлгээндшаардагдах экосистемийн ангилал баамьтны зүйлийн тархцын загвар" Уг ажлын даалгаварын 5-р хэсэгт заасан мэдээллүүдийг *Геодезийн ба өндрийн үндэслэл, тусгаг* - Засгийн газрын 2009 оны 25 дугаар тогтоол буюу Геодезийн байрлалын сүлжээг WGS-84 солбицол, өндрийн сүлжээг Балтийн тэнгисийн өндрийн тогтолцоонд байгуулж, зургаалыг UTM тусгагт зохионо. ***Ашиглах программ хангамж*** - Газар зүйн мэдээллийн системийн ArcGIS 10.0-10.3 программ хангамж дээр мэдээллийн санг холбогдох стандарт, заавар аргачлалын дагуу GeoDatabase хэлбэрээр үүсгэсэн байх.
8.	Ажлын явц, гүйцэтгэлд хяналт, шалгалт	Ажлын гүйцэтгэлд аймгийн ЗДТГ-ын ХОХБТ хэлтэс, ГХБХБГ-нь тогтмол хяналт тавьж хамтран ажиллана. Газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага /ГЗБГЗЗГ/- аас гаргасан ажлын хэсэг нь мэргэжлийн байгууллагын боловсруулсан төлөвлөгөөний төсөлд хяналт

	хийх	тавьж дүгнэлт гаргах.
9.	Хүлээлгэн өгөх.	Батлагдсан нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн өрөнхий төлөвлөгөөний иж бүрдлийг 5 хувь хэвлэж, аймгийн Засаг даргын тамгийн газар, сумын Засаг даргын тамгын газар, Сумын Газрын даамал, аймгийн газрын асуудал эрхэлсэн байгууллагад тус бүр нэг хувийг, улсын газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад 2 хувийг тус тус "Улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ, худалдан авах гэрээний хэрэгжилтэнд хяналт тавих, үр дүнг үнэлэх, шалгаж хүлээн авах журам"-ын дагуу хүлээлгэн өгнө. Төлөвлөгөөний иж бүрдэлд дараах баримт бичиг багтана. Үүнд: • Нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөөний баримт бичгийн эмхтгэл – 1 боть • Газар, байгалийн нөхцөл, нөөцийн болон төлөвлөлтийн зургийн эмхтгэл – 1 боть • Нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөөний баримт бичиг болон газар, байгалийн нөхцөл, нөөцийн болон төлөвлөлтийн зургийн тоон хувилбар – 1 DVD • Төлөвлөлтийн ажил гүйцэтгэсэн тайлан • Суурин судалгаа болон хээрийн судалгааны ажилд ашиглагдсан судалгааны материал
10.	Захиалагч байгууллага	Ховд аймгийн Засаг даргын тамгын газар, Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газар
11.	Гүйцэтгэгч	Доорх шаардлагыг хангасан мэргэжлийн 5-аас доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй газар зохион байгуулалтын үйл ажиллагаа явуулах эрх бүхий хуулийн этгээдүг ажлыг гүйцэтгэнэ. Гүйцэтгэгч нь дараах мэргэжлийн хүмүүсээс бүрдэнэ. Үүнд: - Газар зохион байгуулагч-инженер мэргэжилтэй, мэргэжлээрээ ажилласан туршлагатай, бүх төрлийн суурь мэдээлэл ашиглан газрын бүрхэвчийн зураглал боловсруулах, бүх шатны газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө, газрын чанарын үнэлгээ хийх мэдлэг чадвартай байна. - Хөрс, ургамлын мэргэжилтэй, хээрийн судалгааны болон баримт бичиг боловсруулах арга зүй эзэмшсэн судалгаа шинжилгээ хийх, үнэлэлт дүгнэлт гаргаж байсан туршлагатай байна. -Газарзүйч мэргэжилтэй,газрын доройтлыг загвар ашиглан үнэлэх, зураглах, туршлагатай. Газар, хүрээлэн буй орчны талаар сэдэвчилсэн зургуудыг газарзүйн мэдээллийн программ хангамжууд /ArcGIS 10.0+, AutoCad, Erdas Imagine/-ийг ашиглан боловсруулах чадвартай. - Геодезийн мэргэжилтэй, хэмжилт, зураглал хийж байсан туршлагатай, газар зохион байгуулалтын талаар сэдэвчилсэн зургуудыг газарзүйн мэдээллийн программ хангамжууд /ArcGIS 10.0+, AutoCad, Erdas Imagine/-ийг ашиглан боловсруулах чадвартай.
12.	Санхүүжилт, эх үүсвэр	Хөшөөт хөгжил сангаас 15 сая төгрөг, Сум хөгжүүлэх сангаас 9 сая, НҮБХХ Мон/16301 төслөөс 21 сая төгрөг нийт 45 сая төгрөг
13.	Ажлын онцгой нөхцөл	Хилийн зурваст ажиллах бол ХХЕГ-аас, Улсын тусгай хамгаалалттай газарт ажиллах бол хамгаалалтын захиргаанаас тус тус зөвшөөрөл авч үйл ажиллагаагаа явуулах.

14.	Төрийн нууцыг хадгалах, хамгаалах	Ерөнхийлөгчийн 1999 оны 213 тоот зарлигын дагуу "Төрийн нууцыг хадгалах, хамгаалах журам"-ыг баримтлан ажиллана.
15.	Даалгаварт тусгагдаагүй ажил	Даалгаварт тусгагдаагүй хяналт шалгалтын явцад гарсан хийгдэх шаардлагатай нэмэлт ажлыг нэмэлтээр гүйцэтгэнэ.

Хянасан: Ховд аймгийн ГХБХБГ-ын дарга Э.Дөлбадрал

Боловсруулсан: Ховд аймгийн ГХБХБГ-ын мэргэжилтэн Д.Сайханцэцэг